

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ, ФИЛОСОФСКИ
ФАКУЛТЕТ, КАТЕДРА ЛОГИКА, ЕТИКА, ЕСТЕТИКА

АВТОРЕФЕРАТ
НА
ДИСЕРТАЦИЯ

(за присъждане на образователна и научна степен „доктор”
по професионално направление 2.3 – Философия (Естетика) към катедра „Логика,
етика и естетика“)

**Естетически режими на визуалните
образи на Франсис Бейкън. Традиция и
трансформация**

Докторант: Стефан Любенов Иванов

Научен ръководител: доц. Мая Иванова Николова

София
2018

Дисертационният е обсъден и одобрен за защита на заседание на катедра „Логика, етика, естетика“ към Философски Факултет на СУ „Св. Климент Охридски”, проведено на 23.01.2018 година.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на година в
на СУ „Св. Климент Охридски” пред жури в състав:

доц. д-р Огнян Огнянов Касабов, СУ „Св. Климент Охридски”, председател;
проф. д. ф. н. Правда Добринова Спасова, Национална Художествена Академия;
проф. д. изк. Петер Кънчев Цанев, Национална Художествена Академия;
доц. д-р Мая Иванова Николова, СУ „Св. Климент Охридски”;
доц. д-р Боян Манчев, Нов Български Университет.

Дисертационният труд е в обем 249 страници и се състои от увод, две части, заключение, библиография и приложение с илюстрации. Библиографията съдържа 160 заглавия на български, английски и френски език.

Съдържание на автореферата

1. Съдържание на дисертационния труд.....	4
2. Предмет и цели на изследването.....	6
3. Методология.....	6
4. Кратко изложение на дисертационния труд.....	7
5. Заключение.....	11
6. Приноси моменти на изследването.....	13
7. Библиография към дисертационния труд.....	13
8. Публикации по темата на дисертационния труд.....	24

Съдържание на дисертационния труд

I.	Увод.....	4
II.	Първа част – естетически режим, традиция, визуален образ.....	10
	1. Жак Рансиер и режимите на изкуството.....	10
	2. Разширяване на понятието за естетически режим.....	15
	3. Жак Рансиер и другите: диалози и диспути с Мишел Фуко и Жил Делюз.....	26
	4. Без понятие – прочитът на Рансиер.....	31
	5. Задачата на художествената критика според Борис Гройс.....	33
	6. Традиция и визуален образ.....	37
	7. Заключение към първа част.....	41
III.	Втора част – Случаят „Франсис Бейкър“: анализи на неговите визуални образи в огледалата на художествената критика, естетика, философия и история на изкуството.....	43
	1. Хронология на рецепцията.....	51
	2. Различия на рецепцията в историко-културен и регионален контекст: два случая.....	51
	3. Рецепция на Франсис Бейкър в български контекст.....	55
	4. Апологетична и критическа интерпретация – две версии при Дейвид Силвестър.....	57
	5.1. Апологетична интерпретация.....	57
	5.2. Критическа интерпретация в класическия ключ на историята на изкуството.....	59
	6. Некласически и микро интерпретации на Бейкърновите образи:	
	6.1. Автобиографично за Франсис Бейкър: Филип Солерс.....	99
	6.2. Ателието-архив на Франсис Бейкър – традиция и трансформация: версии.....	105
	6.3. Философска интерпретация – Жил Делюз и след Делюз.....	122
	6.4. Сексуалност и насилие в образите на Франсис Бейкър.....	136
	6.5. Възможни открити и скрити диалози – родства по избор и необходимост.....	155
	6.6. Есеистично писане за визуалните образи на Франсис Бейкър – Джон Бърджър и Маги Нелсън.....	186
	6.7. Рефлексии за свещеното в един безбожен свят.....	194
	6.8. Визуални взаимоотношения с нацистката пропаганда.....	206
	6.9. Влиянието на Бейкър върху съвременни живописни визуални образи.....	215
	6.10. Отгласи от присъствието на Бейкърнова образност в киното.....	220
	6.11. Неутрална интерпретация.....	223
IV.	Заключение.....	225

V.	Приноси моменти на дисертационния труд.....	227
VI.	Библиография	228
VII.	Приложение.....	239

Предмет и цели на изследването

Предмет на изследването е творчеството на британския художник Франсис Бейкън, неговите многобройни интерпретации и търсенето на възможности за една неklasическа естетика, която да бъде едновременно максимално близка до самите произведения, така и да концептуализира новите предизвикателства пред изкуството и неговото възприемане.

Целта на настоящата работа е да разгледа определени аспекти на творчеството на Франсис Бейкън, през които ще се опитаме да мислим тази неklasическа естетика. За нейното осъществяване ще бъдат привлечени някои идеи на френския философ Жак Рансиер, през които може да мислим промените в естетиката през последното столетие и които могат да се окажат полезни за разбирането на британския художник.

Метод

Методът, който ще бъде използван тук, е концептуален анализ на философски понятия и естетически категории. Последното ще послужи като инструмент за анализ на визуалното съдържание в картините на Бейкън и на контекстите, в които той работи. Те ще бъдат реконструирани като проследя историята на рецепцията на Бейкън и основните линии, в които тя се развива. На фона на тези размишления ще предложа и собствен анализ на някои от интересуващите ме аспекти на неговото творчество. През цялото време ще се опитам да балансирам между изкуствоведски и философски подходи, доколкото интересуващата ме тема предполага интердисциплинарност и съчетаване на разнообразни гледни точки.

Специфичен проблем ще бъде множествеността на интерпретациите върху Бейкън, което ще бъде и шанс за търсената от нас неklasическа естетика. Логично възниква питането какви са условията за възможност за такава множественост и през каква теоретична призма ще бъдат сговорени позиции, които са парадоксални и отричащи се. Именно тук е нужно привличането на понятието на Жак Рансиер за „естетически режим“, което заскобява и надмогва

ограничаването до исторически периоди като модерност и постмодерност. „Естетическият режим“ на Рансиер се характеризира именно с неокончателност, хетерогенност, субективност без всеобщност, но със съвъзможност за съществуване на различни видове изкуство и разнообразни легитимируеми дискурси. Рансиеровото разбиране за „естетически режим“ е концептуалната рамка за събирането на различни дискурси и режими, в които визуалните образи на Бейкън функционират и са разглеждани по различен начин и то е призмата, през която Бейкън е анализиран. „Естетическият режим“ е необходимата теоретична основа за множествеността от проблеми, които могат да бъдат извлечени и са извличани от творчеството на Франсис Бейкън. Методологията, по която се работи с идеите на Рансиер цели да реконструира смислови съдържания, които са необходими при разгръщане на работата върху Бейкън. В „естетическия режим“, в който всичко може да бъде изкуство, според институции, естетици, артисти или публика и границата между изкуство, не-изкуство и живот е размита и трансгресивно прекривана – т.е. в „естетическия режим“ има множественост, авангардите се множат, те имат програми и манифести, и вече няма литература, а литератури, няма едно-единствено течение, а течения и истории, а не история.

Кратко изложение на дисертационния труд

Масовата представа за Франсис Бейкън е за роден в Ирландия британски художник, известен със смелите си, гротескни, емоционално заредени и сурови картини и образи. Отвъд масовата представа, обаче има и над седемдесетгодишен дебат около Бейкън – с различни позиции и тези. Работата ще се опита да покаже как този дебат надскача рамките на изкуството и стига до проблема за настоящето на естетиката и е ключов именно като осмисляне на различни естетически идеологии и инструментализации. Бейкън е разглеждан от Жил Делёз като художник, чиято боя има потенциал за мислене и артикулиране на афектни концепции, телесни метаморфози и онтологически ставания; другаде на Бейкън е гледано като на художник-монтажист на визуални образи от високата и масовата култура и като на колажист, близък предтеча на поп-арта; но и като на

самопородил се романтически гений; като на съвременен стар майстор; като на атеист, рисуващ религиозни картини – реабилитиращи потенциала на свещеното; като на екзистенциалистки художник; Бейкън е полаган и като родеец се с американския абстрактен експресионизъм британски артист; и като артист, артикулиращ чрез картините си психоаналитични комплекси и джендър проблематика; но и като на днешен исторически художник; за други автори именно липсата на историчност е проблематична; отделна тема са и естетическите политики и своеобразния казус с конструкцията на рецепцията на Бейкън във Великобритания, Европа и САЩ; един от най-ярките и важни начини, по който е схващан Бейкън, е и като наследник на Пикасо и втори по важност фигуративен художник на ХХ век.

Картините на Бейкън не са подражателно реалистични, не са миметични, не са конвенционални репрезентации на образи. Всеки дискурс и режим при мисленето на образите на Бейкън е автономен, детерминиран философски, контекстуално и културно, според определена традиция и перспектива. Всеки дискурс е версия, пласт, който допълва интерпретацията, защото всъщност неокончателни версии са и самите му картини. Такива са заглавията им – „етюди по“ Веласкес или човешката фигура, „етюди“ за портрет или автопортрет. Те могат да бъдат разбирани като чернови, ескизи, недовършени проекти.

На образно ниво в тях липсва видим и ясен наратив, явна пропозиция, събитие или твърдение, не са подражателни или илюстративни, в тях няма манифест или поука. Те мотивират множествено разглеждане сами по себе си и будят въпроси. Класическото естетическо и реторическо словесно описание на картини и произведения на изкуството, може и да не помогне като метод в такъв случай, не само защото по-скоро се обезобразява, отколкото се изобразява. Но каква естетическа стратегия да се предприеме, за да не се мисли единствено и редуccionистки, че картините на Бейкън са равни повърхности, покрити с бои в определен порядък? Именно тук множествената, макар и със заложен неокончателност, свобода на мисленето през „естетическия режим“ на Рансиер, е от изключителна важност.

Бейкън не попада в обсега и полето на категорията за съвременно възвишено, както тя е разработена от Лиотар, защото е фигуративен, но Делюз го нарича фигурален, защото комбинира в картините си абстракция и фигуративност. Фигуралното засяга фигурата и фигурацията по различен начин от формата и затова и дефиницията за фигурално често е негативна. Фигуралното е неопределимо и напълно може да се определи единствено чрез самото себе си, което означава, че то е неизразимо и неизречимо, то е визуално събитие, което присъства чрез невидимото и несводимото във видимото. Фигуралното разгражда структури, то е възможно да разгради разпознаваемите форми и образи, то нарушава смисъла и цялостта и ги подменя като въвежда неопределеност и неустановеност. Дискурсите и естетическите режими за Бейкъновите визуални образи са именно различни определения за неопределимото.

Понятието „визуален образ“ е въведено, защото е необходимо, за да се покажат и анализират едни определени динамики и напрежения, които класически понятия като „изображение“ и „пластически образ“ не могат, защото не са конструирани в епоха на радикална естетическа преоценка и преосмисляне, за да обхванат социокултурен контекст и исторически определен фон; те нямат потенциала да мислят встрани от традиционно миметичното и изобразителното, а това е нужно в контекста на Бейкън. Визуален образ е понятие, което не е задължително или по необходимост се свързва само и единствено с произведения на изкуството, то може да се свързва и с широк спектър както от ниското поле на културата, включително и на масовата култура, така и от високото поле. Може да бъде интерпретирано както от естетиката и историята на изкуството и идеите му, така и от психоанализа, културология, история, социология, антропология и т.н. Това е така, защото визуалният образ, за разлика от „изображение“ или от „пластически образ“, не поставя предварителна граница между изкуство и друга визуалност. Тези измерения на понятието визуален образ го правят инструментално и методологически необходимо, когато ще бъдат разглеждани различни и хетерогенни по своята същност дискурси за Бейкън.

Важно за изследването е да открие специфичен поглед към Франсис Бейкн и да покаже, че естетическата истина за визуалните образи на Франсис Бейкн е множествена, че е номад и преминава верифицируема от режим в режим, защото такива са условията за възможност, когато става въпрос за естетически режим, в който доминира хетерогенност и естетическите позиции се променят спрямо културата, парадигмите и контекста.

Настоящата работа ще разглежда различни интерпретации, разнообразни контексти, парадигми и концепции, ще премине през живота и смъртта на автора и през променливи съвременни естетически моди, трендове и фокусни теми за концептуализиране на Бейкн. Като някои от тях са: философски идеи на Делюз, генеалогия, есеистична рефлексия, неутралност, психоанализа, архив, Холокост, куйър и джендър теории, както и различни версии и модификации на имплицитни иконоложки и иконографски прочити. Този преход ще отграничи и проблеми от настоящето на естетиката.

Един от проблемите пред подобна стратегия за съвъзможност и едновременно валидиране на естетически режими е, че прави трудно, ако не и теоретично и критически невъзможно, „снемането“ на партикуларното в универсалното – поради липсата на общ закон и поради наличието на зачитане на плурализма, хетерогенността и другостта.

Но, от друга страна, това позволява множествено и едновременно функциониране на разнообразни естетически идеологии, което придава на разглеждането на изкуството една специфичност, в която циркулират противоречия, полифония и дори какофония в своеобразна дискурсивна плетеница и лабиринт.

В първата част на работата се разглеждат определени понятия и теории, които биха ни били полезни в разработването на една възможна неklasическа естетика, която да бъде в основата на прочита ни на Бейкн. Понятия като естетически режим, парадокс на естетическия режим, множественост на интерпретациите, разпределение на сетивното, традиция и визуален образ и др., могат да ни

помогнат да разберем връзките между живота и контекста на Бейкън и неговото творчество, между специфичния дискурс на модерното изкуство и разнообразието от негови интерпретации, между сетивност и изкуство. Именно в естетическия режим става възможно апроприирането, трансформирането и включването в картини на образи от високото изкуство и масовата култура, използването на фотографии и филмови кадри, пренебрегването на класическата живописна техника и използването на такава, в която търсената от художника непосредственост на материала постига визуален резултат несрещан досега в живопистта, но все пак вписващ се в нейната традиция. Именно във връзка с традицията и критиката ще ме интересува проблемът за множествеността на интерпретациите, която би била неизменна част от една некласическа естетика.

Втората глава започва с проследяване на интерпретациите върху Бейкън и продължава с анализ на връзките между живота и творчеството му, с трасиране на контекста на работата му, с анализ на конкретни негови произведения и методи на работа.

Заключение

Работата с художник като Франсис Бейкън постави няколко проблема, които за нас са важни и които имат значение за съвременното мислене на изкуството. Те се отнасят както до самия процес на художествено творчество, така и до стратегиите за неговото осмисляне и до конципирането на това какво може да бъде предмет на анализ. Решаването на тези проблеми би могло да даде насоки в разработването на една възможна некласическа естетика, която едновременно да бъде максимално близка до самите произведения, но в същото време да не изпуска от очи важните концептуални залози, свързани със съвременното изкуство, с неговата критика, но и с търсенето на мястото на сетивния опит и преживяването на естетическото.

Поради тази причина и въведохме понятието за естетически режим от Жак Рансиер, чрез което успяхме да ситуираме работата на Франсис Бейкън не през определянето ѝ в един конкретен стил, жанр и т.н., което се оказва почти

невъзможно за него, а през функционирането ѝ в този режим, правещ възможно това творчество, създаващ начините на неговото гледане и рецепция, определящ връзката му с традицията и с нейното изменение. Чрез ползването понятията на Рансиер успяхме да анализираме Бейкън като създадохме мисловна нагласа, в която да открием максималната афективна интензивност на неговото творчество и засиления интерес към тялото и телесността.

Освен това за нас беше важно да анализираме как функционират визуалните образи в определени традиции, как тези традиции биват изменяни и трансформирани в творчеството на Бейкън. А именно, той използва, апроприира и инкорпорира образи от популярната култура, рекламата, фотографията, каноничната история на изкуството и киното и др., което води до възможно преосмисляне на диалектиката между визуален образ и традиция. Вече не творещият от самия себе си гений задава параметрите на изкуството, а п-скоро употребата на колажа, пастиша, съзнателното изменение на наследеното. За една неklasическа естетика е важно, че Бейкън е един от първите, които използват съвременни „монтажни“ техники в класическия живописен медиум. Съвременни интерпретации разкриват дълго отричаната от него връзка с определени представители на британската живопис, които го поставят в една до скоро невидима фигуративно-живописна поредица от творци.

Друг момент, който е значим за нашата възможна неklasическа естетика е фактът на разнообразието и множествеността на интерпретациите върху Бейкън, факт, който, разгледан философски, успява да ни каже много както за самото творчество на британския художник, така и за съвременната ситуация на артистична критика.

Това позволява множествено и едновременно функциониране на разнообразни естетически идеологии, което придава на разглеждането на изкуството една триизмерност, в която циркулират противоречия, полифония и дори какофония в своеобразна дискурсивна плетеница и лабиринт.

Така през понятията, които използвахме в работата (естетически режим и неговия парадокс, визуален образ, традиция, художествената творба като машина за диференциация и др., разпределение на сетивното) се опитахме максимално да се доближим както до мислене на конкретното художествено произведение, така и

до опита за мислим традиционните и новите форми на изкуство и критика.

Приносни моменти на дисертационния труд

1. В своя множествен естетически подход дисертацията представя художника Франсис Бейкън и неговите произведения в социално-биографичен и историко-културен контекст.
2. Дисертацията показва релевантността на методологическата естетическа схема на Жак Рансиер и една научно-приложна рефлексия върху възможна неklasическа естетика, която включва генеалогия на нова художествена образност в традицията и разработка на теоретическа и практическа екземплификация на методологията.
3. Като взема методологическа рамка и схема за естетически подход от Жак Рансиер, сравнително непознат на български – дисертацията представя естетическите му идеи цялостно и критически.
4. Като анализира плурализма и множествеността като естетическа перспектива, дисертацията очертава границите на противостоящи си естетически идеологии, както и перспективата за тяхното ползотворно взаимодействие.

Библиография към дисертационния труд

1. **Ангелов**, Ангел, *Историчност на визуалния образ*, София: Алтера, 2009
2. **Арган**, Джулио Карло, *Изкуство, история и критика*, София, 1984
3. **Бел**, Джулиан, *Огледалото на света. Нова история на изкуството*, София, 2009
4. **Бенямин**, Валтер „Художественото произведение в епохата на неговата техническа възпроизводимост“, https://liternet.bg/publish18/v_beniamin/hudozhestvenoto.htm
5. **Василева**, Мария, *Желание за бунт*, Портал „Култура“ <http://kultura.bg/web/%D0%B6%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D0%B>

[D%D0%B8%D0%B5-%D0%B7%D0%B0-
%D0%B1%D1%83%D0%BD%D1%82/](#)

6. **Дельоз**, Жил и **Гатари**, Феликс *Що е философия*, София, 1995
7. **Дончева**, Антоанета „Ubi nihil vales. Гротескното тяло – Самюъл Бекет, Френсис Бейкън“, в сп. Християнство и култура, 2016, бр. 9, с. 91-106
8. **Елиът**, Томас Стърнз, *Традиция и индивидуален талант*, Варна, 1980
9. **Елиът**, Т.С., „Пустата земя“, превод Георги Рупчев, http://litclub.bg/library/prev/eliot/the_waste_land.html
10. **Зонтаг**, Сюзан, „Против интерпретацията“, „Либерален преглед“, <http://librev.com/2013-03-30-08-56-39/arts/64-arts-theory/301-2009-06-16-06-24-15>
11. **Кант**, Имануел *Критика на способността за съждение* София: Издателство на БАН, 1993
12. **Кортасар**, Хулио, „Игра на дама“, София, Агата-А, 2013
13. **Лиотар**, Жан-Франсоа, *Нечовешкото*, София, 1999
14. **Ото**, Рудолф, *Идеята за свящото*, УИ „Св. Климент Охридски“, 2014
15. **Русо**, Жан-Жак, *Изповеди*, София, 1973
16. **Тенев**, Дарин, „Визуалното и образът“, в „Литературен вестник“, бр. 37, 14-20.11.2012
17. **Фуко**, Мишел, *Археология на знанието*, София, 1996,
18. **Adorno**, Theodor, *Aesthetic Theory*, London, New York: Continuum, 2004
19. **Adorno**, Theodor, *Negative Dialectics*, London, Routledge, 1990
20. **Alloway**, Lawrence, ‘Introduction’, Francis Bacon, exh. cat., Solomon R. Guggenheim Museum, New York 1963, pp.12-13
21. **Ambrose**, Darren, “Bacon’s Spiritual Realism – The Spirit in the Body”, in Francis Bacon - New Studies: Centenary Essays, Harrison, Martin (ed.), Steidl, 2010, 11-45

22. **An Interview with Jacques Ranciere** (with Frank Ruda and Jan Voelker). Jacques Rancière, “The Politics of Aesthetic Indetermination,” in *Everything Is In Everything: Jacques Rancière between Intellectual Emancipation and Aesthetic Education*, ed. Jason E. Smith and Annette Weisser (Pasadena: Art Center Graduate Press/JRP, 2011), 10-33
23. **Archimbaud**, Michel, *Francis Bacon Entretien*, Gallimard, Paris, 2009
24. **Arya**, Rina, *Francis Bacon. Painting in a Godless World*, Lund Humphries Publishers, 2012
25. **Bacon**, Francis, Letter to Sonia Orwell, 13 December 1954, Orwell papers, UCL
26. **Badiou**, Alain. *Metapolitics*. London & New York: Verso; 2005
27. **Bal**, Mieke, *Quoting Caravaggio: Contemporary Art, Preposterous History*, University of Chicago Press, 1999
28. **Barthes**, Roland, *The Neutral: Lecture Course at the College de France (1977–1978)*, New York: Columbia University Press, 2005.
29. **Batache**, Eddy, “Francis Bacon and the last convulsions of Humanism”, *Art and Australia*, 23, 2, Summer 1985
30. **Bataille**, Georges, *The Tears of Eros*, City Light Books, San Francisco, 1989
31. **Bataille**, Georges, *On Nietzsche*, Athlone, London, 1992
32. **Baxandall**, Michael, *Patterns of Intention: On the Historical Explanation of Pictures*, Yale University Press, 1985
33. **Belting**, Hans, *Likeness and Presence: A History of the Image Before the Era of Art*, University of Chicago Press, 1996
34. **Benveniste**, Emile, “Subjectivity in Language”, in Paul Du Gay et al. (eds), *Identity: A Reader* (London, 2000)
35. **Berger**, John, *Ways of seeing*, Penguin, London, 1972
36. **Berger**, John, ‘Francis Bacon and Walt Disney’ in *Selected Essays*, Vintage, 2003
37. **Berger**, John, ‘42. Francis Bacon (1909–92)’, *Portraits: John Berger on Artists*, Verso, 2015, p. 460-475

38. **Bloom**, Harold, *The Anxiety of Influence: A Theory of Poetry*, Oxford University Press, 1973
39. **Bowness**, Alan, 'Preface', in Francis Bacon, exh. cat., Tate, London, 1985
40. **Boyd**, William, 'The Primacy of the Line', Graham Sutherland (Bernard Jacobson Ltd, London, 1993
41. **Brookner**, Anita, 'London', Burlington Magazine, July 1962, p. 313
42. **Bürger**, Peter, *Théorie de l'avant-garde*, Paris, Éditions Questions théoriques, 2013
43. **Bürger**, Peter and Bürger, Christa, *The Institutions of Art*, trans. Loren Kruker, Lincoln: University of Nebraska Press, 1992
44. **Calvocoressi**, Richard, 'Bacon and Lerski: A Possible Dialogue' in Francis Bacon - New Studies: Centenary Essays, Harrison, Martin (ed.), Steidl, 2010, 47-57
45. **Cappock**, Margaritta, *Francis Bacon: L'Atelier*, La Bibliotheque des Arts, Lausanne, 2006
46. **Cappock**, Margarita, *Francis Bacon's Studio*, London and New York, 2006
47. **Chare**, Nicholas, *After Francis Bacon*, Surrey, 2012
48. **Connolly**, Cyril, 'Comment', Horizon, nos 120-21, December 1949-January 1950
49. **Daniels**, Rebecca, 'Francis Bacon and Walter Sickert; "Images which unlock other images"' in Francis Bacon - New Studies: Centenary Essays, Harrison, Martin (ed.), Steidl, 2010, 57-89
50. **Danto**, Arthur, "The End of Art" in *The Philosophical Disenfranchisement of Art*. New York: Columbia University Press, 2005, 81-115.
51. **Danto**, Arthur, *After The End of Art: Contemporary Art and the Pale of History*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1997,
52. **Davies**, Hugh M., 'Bacon's "Black" Triptychs', Art in America, March-April 1975, pp. 62-8

53. **de Duve**, Thierry, *Nominalisme pictural: Marcel Duchamp, la peinture et la modernité*, Minuit, Paris, 1984
54. **Defining moments in Art. Over a century of the artists, exhibitions, people, artworks and events that rocked the world**, General Editor Mike Evans, Cassel, 2008
55. **Deleuze**, Gilles *Essays Critical and Clinical*, trans. Daniel W. Smith and Michael A. Greco (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1997), p. 79-84
56. **Deleuze**, Gilles *Francis Bacon: The Logic of Sensation*, Minnesota, 2004
57. **Deleuze**, Gilles, *Francis Bacon - Logique de la sensation*, Editions de la Difference, 1981
58. **Derrida**, Jacques, *A Taste for the Secret*, Cambridge: Polity, 2001
59. **Derrida**, Jacques *Spectres de Marx: l'état de la dette, le travail du deuil et la nouvelle Internationale*, Galiléé, 1993
60. **Derrida**, Jacques, *Spurs: Nietzsche's Styles*, Chicago, 1979
61. **Dewey**, John, *Art as Experience*, New York: Perigee Books, 1980
62. **Davis**, Ben 'Rancière, for dummies',
<http://www.artnet.com/magazineus/books/davis/davis8-17-06.asp>
63. **Eliot**, T. S., 'Review' of *Metaphysical Lyrics and Poems of the Seventeenth Century: Donne to Butler*. Selected and edited, with an Essay, by Herbert J. C. Grierson (Oxford: Clarendon Press. London; Milford) in the *Times Literary Supplement*, October 1921.
http://www.uwo.edu/numimage/eliot_metaphysical_poets.htm
64. **Eliot**, T.S., 'Preface' in *The Use of Poetry and the Use of Criticism*, London, Faber and Faber, 1964
65. **Farson**, Daniel, *The Gilded Life of Francis Bacon*, New York, 1993
66. **Foster**, Hal **Kraus**, Rosalind **Bois**, Yve-Alain **H.D. Buchloh**, Benjamin, **Joselit**, David, *Art since 1900. Modernism, Antimodernism, Postmodernism*, Thames&Hudson, 2011
67. **Foucault**, Paul, *L'existentialisme*, Presses universitaires de France, 1946
68. "**Francis Bacon**", exh. cat., Edited by Matthew Gale and Chris Stephens, Tate Publishing, 2008

69. **“Francis Bacon”** (Interview with Melvyn Bragg) South Bank Show
(Dir. David Hilton, UK, 1985)
70. **Fried**, Michael ‘Bacon’s Achievement’, Arts Magazine, Sept. 1962, pp.
28-9
71. **Gale**, Mathew and **Stephens**, Chris ‘On the margin of the Impossible’ in
“*Francis Bacon*“, exh. cat., Edited by Matthew Gale and Chris Stephens,
Tate Publishing, 2008, 14-28
72. **Greenberg**, Clement, “Interview Conducted with Edward Lucie-Smith”,
in *The Collected Essays and Criticism Volume 4*, ed. John O’Brian,
Chicago, 1993
73. **Greenberg**, Clement, “After Abstract Expressionism”, in *The Collected
Essays and Criticism Volume 4*, ed. John O’Brian, Chicago, 1993
74. **Greenberg**, Clement, “Changer: Anne Truitt”, in *The Collected Essays
and Criticism Volume 4*, ed. John O’Brian, Chicago, 1993
75. **Groys**, Boris, “Critical Reflections” in *The State of Art Criticism*,
Routledge, 2007, p. 61-71
76. **Hammer**, Martin, *Bacon and Sutherland. Patterns of Affinity in British
Culture of the 1940s*, Yale University Press, 2005
77. **Hammer**, Martin, *Francis Bacon and Nazi Propaganda*, Tate
Publishing, 2013
78. **Harrison**, Martin, “Painting, Smudging”, in Martin Harrison (ed.),
Francis Bacon: New Studies, Gottingen, 2009
79. **Harrison**, Martin, *Bacon: Caged – Uncaged*, Porto, 2003
80. **Harrison**, Martin, *In Camera Francis Bacon. Photography, Film and
the Practice of Painting*, London, 2005
81. **Harrison**, Martin, “Francis Bacon. Extreme Points of Realism”, A.
Zweite, ed., *Francis Bacon. The Violence of the Real*, London, 2006
82. **Harrison**, Martin, ‘Bacon’s Paintings’ in *Francis Bacon*, exh. cat.,
Edited by Matthew Gale and Chris Stephens, Tate Publishing, 2008, p.
40-49
83. **Hart**, Lynda, *Between the Body and the Flesh: Performing
Sadomasochism*, New York, 1998

84. **Higmore**, Ben, 'Out of Place: Unprofessional Painting, Jacques Rancière and the Distribution of the Sensible' in Reading Ranciere. Critical Dissensus Eds: Paul Bowman, Richard Stamp, Continuum, 2011
85. **Hunter**, Sam, 'Francis Bacon: the Anatomy of Horror', Magazine of Art, Washington, D. C., vol. 45, January, 1952, p. 11-15
- Hyman**, James, *The Battle for Realism. Figurative Art in Britain during the Cold War, 1945–1960*, The Paul Mellon Centre for Studies in British Art, 2001
86. **Jameson**, Frederic, *POSTMODERNISM, or, The Cultural Logic of Late Capitalism*. Durham: Duke University Press, 1991
87. **Kristeva**, Julia, *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*. New York: Columbia University Press, 1980
88. **Kristeva**, Julia, *Powers of Horror: An Essay on Abjection* (New York, 1982)
89. **Kuspit**, Donald, 'Francis Bacon: The Authority of Flesh', Artforum, vol. 13, no. 10, summer 1975, pp. 50-9
90. **Lebensztejn**, Jean-Claude, 'Notes sur Bacon', Francis Bacon, exh. cat., Centre Pompidou, Paris, 1996, p. 43
91. **Leiris**, Michel, *Francis Bacon ou la brutalité du fait*, Paris, 1995
92. **Leiris**, Michel, *Francis Bacon: Full Face and Profile*, New York, 1983
93. **Leiris**, Michel, *Francis Bacon*, Thames and Hudson, London, 1988
94. **Lucie-Smith**, Edward, *Interview with Francis Bacon*, Studio International, January 1968,
95. **Lyotard**, Jean-François, "Answering the Question: What is Postmodernism?" in *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1984
96. **Lyotard**, Jean-François, Heidegger and "the jews", trans. Andreas Michel and Mark S. Roberts, University of Minnesota Press, 1990
97. **Malik**, Suhail and **Phillips**, Andrea, 'The Wrong of Contemporary Art: Aesthetics and Political Indeterminacy' in Reading Ranciere. Critical Dissensus, Eds: Paul Bowman, Richard Stamp, Continuum, 2011, p.111-129

98. **Marr**, David, "Patrick White. A Life", London, 1992
99. **Malraux**, Andre, 'Museum Without Walls', The Voices of Silence, London, 1954
100. **Malbert**, Roger, *Drawing People. The Human Figure in Contemporary Art*, Distributed Art Publishers, 2015
101. **McQuillan**, Martin, 'Paul de Man and Art History I: Modernity, Aesthetics and Community in Jacques Rancière' in Reading Ranciere. Critical Dissensus Eds: Paul Bowman, Richard Stamp, Continuum, 2011
102. **Mellor**, David, "Francis Bacon: Affinities, Contexts and the British Visual Tradition" in A. Bonito Aliva, ed. exh. cat. *Figurabile: Omaggio a Francis Bacon*, Museo Correr, 1993
103. **Mellor**, David, 'Film, Fantasy, History in Francis Bacon', M. Gale and C. Stephens, eds.: *Francis Bacon*, (Tate, London), London, 2008
104. **Melville**, Robert, 'Francis Bacon', *Horizon*, vol. 20, nos. 120-1, Dec. 1949 – Jan. 1950, p. 423
105. **Morphet**, Richard, "The Modernity in late Sickert", *Studio International*, 190, July-August 1975, pp. 35-38
106. **Morphet**, Richard, 'Late Sickert, then and now', M. Hollis, ed.: exh. cat., *Late Sickert*, London, 1981
107. **Moxon**, Stanley, *Umbrella Frames 1848-1948*, Stockbridge, 1948
108. **Müller**, Heiner, *Germania Death in Berlin*, Rotbuch Verlag, 1971, <http://members.efn.org/~dredmond/Germania.PDF>
109. **Nelson**, Maggie *The Art of Cruelty: A Reckoning*, W. W. Norton & Company, 2012
110. **O'Doherty**, Brian, 'On the Strange Case of Francis Bacon', *Art Journal*, vol. 24, no. 3, spring 1965, pp. 288-90
111. Battcock, Gregory, 'Francis Bacon: First Major N.Y. Gallery Show', *Arts Magazine*, vol. 43, no. 2, Nov. 1968, pp. 46-47
112. **Ofield**, Simon, 'Cecil Beaton: Designs on Francis Bacon', *Visual Culture in Britain*, vol. 7, no.1, 2006, pp.24-5

113. **Ofield**, Simon, 'Comparative Strangers' in Francis Bacon, exh. cat., Edited by Matthew Gale and Chris Stephens, Tate Publishing, 2008, p. 64-73
114. **Orwell**, George, 'Inside the Whale', Collected Essays, Journalism and Letters I, Penguin Books, Harmondsworth, 1970
115. **Peppiat**, Michael, *Francis Bacon: Anatomy of an Enigma*, London, 2008
116. **Peppiat**, Michael, *Francis Bacon in the 1950s*, New Haven and London, 2006,
117. **'Politics and Aesthetics'**, interview with Jacques Rancière by Peter Hallward, *Angelaki*, 8 (2) (August) 2003, 191–211
118. **Raine**, Kathleen, 'Literature in the Modern World', in J.R. Brumwell, ed., *This Changing World* (George Routledge and Sons, London, 1945)
119. **Rancière**, Jacques, *L'Inconscient esthétique*, Galilée, 2001
120. **Rancière**, Jacques, *Le Destin des images*, La Fabrique, 2003
121. **Rancière**, Jacques, *Le Spectateur émancipé*, La Fabrique, 2008
122. **Rancière**, Jacques, *Aisthesis, Scènes du régime esthétique de l'art*, Galilée, 2011
123. **Rancière**, Jacques, *La méthode de l'égalité. Entretien avec Laurent Jeanpierre et Dork Zabunyan*, Bayard (Essais Documents), 2012
124. **Rancière**, Jacques, *Les grands entretiens d'Artpress*, Art Press, 2015 (contient les trois entretiens donné par Jacques
125. **Rancière sur une période de dix ans à Artpress**: Le tombeau de la fin de l'histoire (avec Yan Ciret) n°258, juin 2000; Jacques Rancière,; L'espace des possibles (avec Dominique Gonzalez-Foerster) n°327, octobre 2006; Que veulent les images? (avec W.J.T. Mitchell) n°362, décembre 2009)
126. **Rancière**, Jacques, *Le Partage du sensible*, La Fabrique, 2000
127. **Rancière**, Jacques, *Aisthesis: Scenes from the Aesthetic Regime of Art*, Verso, 2013
128. **Rancière**, Jacques, *The Politics of Aesthetics*, Continuum, 2006

129. **Rancière**, Jacques, *La Nuit des prolétaires*. Archives du rêve ouvrier, Fayard, 1981
130. **Rancière**, Jacques, 'The Thinking of Dissensus: Politics and Aesthetics' in *Reading Ranciere. Critical Dissensus*, Eds: Paul Bowman, Richard Stamp, Continuum, 2011, p. 11-12
131. **Rancière**, Jacques, *Aesthetics and Its Discontents*, Cambridge, 2009
132. **Rancière**, Jacques, *Dissensus: On Politics and Aesthetics*, London, Continuum, 2010
133. **Rancière**, Jacques *The Emancipated Spectator*, London, Verso, 2009
134. **Rancière**, Jacques, *The Politics of Aesthetics*, London: Continuum, 2004
135. **Rancière**, Jacques, *Malaise dans l'esthétique*. Paris: Éditions Galilée, 2004, p. 16-25
136. **Rawsthorne**, Isabel, Letter to Peter Rose Pulham, 10 January, 1951, Rawsthorne Papers, Tate
137. **Rosenberg**, Harold, 'The Aesthetics of Mutilation', *The New Yorker*, 12 May 1975, pp. 122-6.
138. **Rothenstein**, John, *Modern English Painters, Vol. 3: Hennell to Hockney*, London, 1984
139. **Rubin**, William and Lanchner, Carolyn, *André Masson*, , Museum of Modern Art, 1976
140. **Russel**, John, *Francis Bacon*, Thames and Hudson, London, 1964
141. **Russel**, John *Francis Bacon*, London, 1993
142. **Russel**, John, "The horrific vision of Mr Francis Bacon", *The Times*, 24 may 1962
143. **Shone**, Richard, 'David Sylvester (1924-2001)', *Burlington Magazine*, Nov. 2001, p. 695
144. **Shone**, Richard, *Walter Sickert*, London, 1998

145. **Smith**, Roberta, 'Art: Francis Bacon's Show Centers on 80s Triptychs', *The New York Times*, 22 May 1987, p. 19
146. **Sollers**, Philippe 'Les passions de Francis Bacon', *Eloge de l'infini*, Gallimard, 2003, p.68-130
147. **Surya**, Michael, *Georges Bataille. An Intellectual Biography*, Verso, London and New York, 2002
148. **Sutherland**, Graham, 'English Painting', *The New Statesman and Nation*, XXXIII, no. 831, 25 January 1947, p. 74
149. **Sylvester**, David, *Interviews with Francis Bacon*, London, 2009
150. **Sylvester**, David, 'Les problemes du peintre', *L'Age nouveau*, no. 31, 1948, pp.107-110
151. **Sylvester**, David *Looking Back at Francis Bacon*. London: Thames & Hudson, 2000
152. **Tanke**, Joseph J., "What is the aesthetic regime?", *Parrhesia* number 12, 2011, p. 71-81,
http://parrhesiajournal.org/parrhesia12/parrhesia12_tanke.pdf
153. **The Editors of ARTnews**, "Beyond the Infinite: Robert Rosenblum on the Sublime in Contemporary Art, in 1961",
<http://www.artnews.com/2015/03/27/beyond-the-infinite-robert-rosenblum-on-sublime-contemporary-art-in-1961/>
154. **The Studio Reader on the space of artists**, Ed. by Mary Jane Jacob and Michelle Grabner University of Chicago Press, Chicago and London, 99-103
155. **Valli**, Marc and **Dessanay**, Margherita, *A Brush with the Real. Figurative Painting Today*, Laurence King Publishing, 2014
156. **van Alphen**, Ernst, *Francis Bacon and the Loss of Self*, London, 1992
157. **Vasari**, Giorgio, *The Lives of the Artists*, Oxford University Press, 1998
158. **Votav**, Albert, 'The literature of Extreme Situations', *Horizon*, no. 117, 1949, p. 153-157

159. **Walsh**, Victoria, 'Real Imagination is Technical Imagination' in Francis Bacon, exh. cat., Edited by Matthew Gale and Chris Stephens, Tate Publishing, 2008, p. 74-88
160. **Yates**, Francis A., *The Art of Memory*, University of Chicago Press, 2001

Публикации по темата на дисертационния труд

1. „Ателието-архив на Франсис Бейкун – традиция и трансформация“, В: Софийско електронно списание за изкуства и култура „Пирон“, бр. 11, 2015, <http://piron.culturecenter-su.org/2015-11-stivanov-ateliето-arhiv-na-fransis-bejkun-tradicia-i-transformacia/>
2. „Пол, ерос и жестокост в картините на Франсис Бейкун“, В: *Еротичното и философската рефлексия*, УИ "Св. Климент Охридски", 2015, с. 227-251
3. „Какво е „Персифедрон“?“, В: „Философски алтернативи“ – кн. 2-3/2017; тема на броя: "Потенциалност, метафорика, метафизика"

Други публикации по научната специалност

1. „За романа „Подчинение“ на Мишел Уелбек. Изходът от европейския тунел?“, вестник „Култура“, Брой 3 (2795), 23 януари 2015
2. „Desire, curiosity and very inventive language“, В: *Ivo Dimchev Stage Works 2002-2016*, София: Humarts Foundation 2016, p. 435-438

Преводи

1. Диди-Юберман, Жорж. „Излизане от черното“, вестник „Култура“, Брой 28 (2865), 29 юли 2016